

1387, car hi donà sentència Pere el Cerimoniós, mort aquell any i que ja havia armat cavaller En Marc el 1360, i en els anys 70 a 90, ell i el seu fill encomanaren tantes missions i certàmens literaris a ell i a L. d'Aversó. — ¹⁰ Aqueixa substitució de *guisa* o *camisa* per *guia*, *camia*, la fan també, prou sovint, Cerverí de Girona i algun altre poeta de l'escola catalana. El mateix passatge del *Torcimany* registra *grisa*, del qual excepcionalment dóna definició, justament «*grisa* per fredor». És clar que també hi ha contacte amb aquesta variant de *GRIS* i *griso*; però el corrent lingüístic devia venir més de *brisa* que no en sentit contrari. De *gris* junt amb *bise* parlà també Sainéan, *o. c.*, vol. II. — ¹¹ Per a aquest, veg. les notes de Pedersen, *Litteris* vii, 23; Pok., *Wissensch. Fgsber. (Keltologie)*, 1953, p. 137, i *IEW*, 166.28; Walde-H., s. v. *brisis* (i cf. Gamillscheg, *ZRPh*. xl, 147-80; Sainéan, *Sources Indig.* II, 10; Pisani, *JCelt. St.* I, 47ss.; Whatmough, *Dial. Anc. Gaul.*, p. 86; menys satisfactoris). — ¹² Bufava entorn de Cuba un cop que jo hi passava, i vaig llegir el mot en un diari de l'Havana el 19-XII-1945. «Las palmeras, zarandeadas por el *brisote* con tan poderosa insolencia --- agachándolas sobre el suelo, --- descolgó sus telones el nublado terrible --- el huracán fue tan furibundo ---», escriu el colombià Eustasio Rivera, *La Vorágine*, p. 81; altra cita de les Antilles en el *DHistAcEsp*. Catalanitzat en *briso* se'n parla en el port de Barcelona (*AlcM*), «brisa atemporalada ab molta mar y forts espetecs d'aygua, en les costes d'Amèrica septentrional» (1868, *SLitCosta*). — ¹³ Amb antecedents abans, és clar. El *DAut.* parlant de les *brisas de enero* «días en que suele --- con grande apacibilidad el viento Norte»; Oudin les concreta al vent de l'Est i a «14 jours du mois pendant lesquels la mer est fort pacifique et tranquille», i Bartolomé de las Casas «vientan las suaves y sanísimas brisas o vientos orientales». — ¹⁴ Per al català pot causar desconfiança el fet que el mot sigui tan recent i inconstant en la tradició lexicogràfica (Lab. el registrava el 1839 per un vent del NE.; en edicions posteriors el suprimí, tampoc figura en el *DAG.* ni en el *Voc. Nav.* d'Amades i Roig. El *DBal.* en dóna una definició vaga sense cites, i la dels *DFA.* i *AlcM* és traduïda d'una font castellana moderna; però això es deu sobretot a la manca de fonts literàries i lèxiques per a l'ús nàutic català; en el castellà mateix lamentem la manca de tot article en l'*Amer. Wb.* de Friederici. Però per al català, eliminen tot dubte sobre la genuïnitat, no sols les dades medievals que he citat, sinó també el bon nombre de mots dialectals derivats i afins (ultra la dada d'Eivissa en el *Vocab. dels Vents*, *BDC* II, 78). Pall. *brianxa* «ventet fi i fresc» (Sort, Tremp, *BDC* II, 78), que tant ens recorda la *bria* de Jacme Marc. Sembla que hi hagué, ja d'antic i amb força extensió dialectal, un encreuament de *brisa* (i de *bisa*) amb la *fresca*, o amb la locució *brisa fresca*. En el simple: arag. *bisca* «viento frío y penetrante» (Borao) (junt amb *brisca*). *Biscó*

tort. i maestr. *biscor* ('ventet fresc', *BDC* III, 88; GGirona; tort. *biscor*, *biscoreta*, Arabía, *Misc. Folk.*, p. 163), *biscaina* «derivat de *biscó*» (*BDC*, ib.); *briscanya* «ventet fred i fi, que es nota a l'eixir d'un lloc calent» (Camp de Tarragona, *BDC* II, 78; «vientecillo muy ligero y frío»: *no marches a paseo que fa una briscaña que talle*, Benasc, Ferraz, 34), *brisquet* 'aire molt fred que talla la cara' a Balaguer (*BDC*, I. c.).

BRISA, II, 'rapa i pellofes dels raïms premsats, d'on s'extrau el vi segon o resaigües', mot només conservat en català i en alguns parlars veïns d'Aragó i de Múrcia; de l'hispano-llatí *BRISA* id., d'origen incert, potser celtibèric o d'una altra procedència pre-romana hispànica. □ 1.^a doc.: c. 1460, Jaume Roig.

Que ens conta la història de la víctima d'un accident: «altra vegada / que fon prenyada --- / del vi novell --- / del monestrell --- / beure pres tema: / ple de verema / era lo trull: / al major bull / --- / ella hi muntà: / bé n'apartà / fondo, la *brisa!*: / sens pagar sisa / pens ne begué!», *Spill*, 6351. Més doc. en el S. XVII, etc. (*AlcM*). Més modernament en Sanelo: «*brisa*: granet; orujo; los huesos que hay dentro de las uvas» (f^o 41); el baró de Maldà, «sas parets y las dels finestrals de las campanas són bermellencas, com de color de *brisa*» (*Excursions*, p. 89). No hi ha raó ferma per admetre que en els diccs. de rims de J. Marc i Aversó el mot *brisa* hi tingui aquest significat: pel que dic a *BRISA* I, més aviat sembla d'allí.

En tot cas és ja en Lacav.¹ i avui és un mot viu en tots els dialectes (veg. *AlcM*), que tinc comprovat en moltes comarques: «les rapes, pellofes i pinyols que queden en la tina, trepitjat el raïm», en el Baix Empordà (Llofriu, *BDLC* IX, 94), Cp. de Tarr. (*BDC* VI, 40); la *briza* del raïm, i també la de l'oliva,² a la Canyada de Biar (1962). N'hi ha variant *bria*, amb pèrdua de la -s- per ultracorreció occitana, que trobem a Mallorca (*BDC* V, 24; *BDLC* IV, 293); reapareix en el Priorat: a Albarca de Prades m'explicaven que *brià* 'i vi és «fer-lo fermentar amb la *bria* (= *brisa*): el vi que no l'han *briat* es diu *vi verge* i és més clar que l'altre» (1936). És sabut que, durant l'elaboració del most, es forma damunt els cups una capa de gas carbònic asfixiant, i que per aqueixes terres la *GUILLA* (veg.) es curava amb un bany de *brisa* submergint l'atacat en una portadora plena de *brisa de raïm* (no sé si mig fermentada).

Entre les llengües literàries romàniques cap altra que la nostra no ha conservat el mot. Però sí en parlars limítrofes, com el murcià (Ga. Soriano) i l'aragonès, on ja en tenim dades lexicogràfiques (Peralta, Borao) i d'algun text ben antic: «dos tenallas chicas, llenas de *brisa*, mosto», invent. arag. de 1378 (*BRAE* IV, 215), i en una trad. arag. de c. 1400 dels Furs d'Aragó, en dos passatges, amb l'equivalència *orujo* o bé *vinaça* (Tilander, *Fueros de Arag.*, p. 613).³

Que hi hagi relació amb l'oc. *briso* «engruna», que ja apareix en dos o tres exemples medievals (Rayn., *TdF*) i avui sobretot cap a Gascunya no és improba-